



LUNDS
UNIVERSITET

Nya integritetskränkningar: om förändringar av 4 och 6 kap. brottsbalken

LINNEA WEGERSTAD, LEKTOR I STRAFFRÄTT, LU
DOMARAKADEMIN 2022-12-15



Bakgrund

- 4 kap. BrB
 - Nykriminaliseringar som tar sikte på att skydda den personliga integriteten. "Ett besvärligt kapitel" (Träskman i Vänbok till Lena Holmqvist)
- 6 kap. BrB
 - Utvidgning av våldtäktsbrottet. Kränkningar av den sexuella integriteten på annat sätt än genom fysisk kontakt.



Disposition

Tre teman

1. Fotografera och filma
Kränkande fotografering, sexuellt ofredande, ofredande.
2. Skicka foton och filmer till andra
Olaga integritetsintrång, förtal, sexuellt ofredande, ofredande.
3. Sexuella övergrepp via webbkamera
Våldtäkt och våldtäkt mot barn.



Fotografera och filma annan



4 kap. 6 a § BrB Kränkande fotografering

Den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme, döms för kränkande fotografering till böter eller fängelse i högst två år.

Till ansvar ska det inte dömas om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig.

Första stycket gäller inte den som med tekniskt hjälpmedel tar upp bild av någon som ett led i en myndighets verksamhet. *Lag (2013:366).*



Med tekniskt hjälpmedel ta upp bild

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Avser upptagning av både stillbilder, som fotografier, och rörliga bilder, t.ex. filmer och videogram, oavsett vilken teknik som används.
- Gärningsman är den som tar upp bilden.
- Bildupptagningen ska avse en annan levande människa.

Olovligen

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Om fotograferingen sker med samtycke är kravet på "olovligen" inte uppfyllt.
- Ett giltigt samtycke förutsätter
 - att samtycket lämnas av någon som är behörig att förfoga över intresset av att värna den enskilde mot kränkande fotografering (oftast den som är tänkt att fotograferas),
 - att samtycket är frivilligt, ges med full insikt om relevanta förhållanden och är allvarligt menat,
 - att samtycket föreligger när fotograferingen sker.
- Samtycket kan vara antingen uttalat eller tyst.



Vissa platser

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Platser som tillhör den enskildes privata miljö eller som annars är avsedda för särskilt privata förhållanden.
- Inomhus i en bostad.
 - Jfr hemfridsbrott i 4 kap. 6 § första stycket, en lokal eller annan plats där en person bor stadigvarande för en längre tid, liksom en tillfällig bostad, t.ex. ett hotellrum, en båthytt eller ett tält. Även t.ex. ett bostadsrum på ett äldreboende.
 - Saknar betydelse om det är den fotograferades egen bostad eller någon annans bostad liksom var i bostaden den fotograferade befinner sig.
 - Oavsett om fotograferingen sker inne i eller in i bostaden.
 - Balkong eller en altan omfattas inte av straffansvar.
- På en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme,
 - exempelvis provhytt, duschrum eller bastu.



Hemlighet

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Jfr olovlig avlyssning enligt 4 kap. 9 a § – den tekniska utrustningen antingen hålls helt dold för den fotograferade eller att denne i vart fall är totalt omedveten om att den för tillfället är i gång.
- Avgörande är alltså om fotograferingen sker i hemlighet för den fotograferade.
 - Den som utifrån olovligen fotograferar någon som befinner sig inomhus i en bostad; den som fotograferas t.ex. sover eller är medvetslös ; fotografen har förklarat att kameran inte är igång, trots att så är fallet.
- Om den fotograferade inte uppfattar en helt öppen fotografering trots att han eller hon har möjlighet till det – t.ex. om någon öppet fotograferar andra gäster på en fest i någons bostad – och fotografen har anledning att räkna med att den fotograferade uppfattar denna, torde uppsåt till att fotograferingen ska ske i hemlighet saknas.



Försvarligt?

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Det intresse som fotografen företräder ska vägas mot den enskildes intresse av skydd mot kränkande fotografering. Helhetsbedömning i det enskilda fallet.
Exempel på intressen:
 - som ett led i nyhetsförmedling
 - i syfte att granska och dokumentera misstänkta missförhållanden i samhället, såsom vanskötsel vid drift av äldreboenden eller i familjehem.
 - i syfte att dokumentera bevisning om ett pågående brott, t.ex. fotografering av barn som utsätts för kränkande behandling i sina hem, med avsikt att lämna informationen till behöriga myndigheter.
- Saknar betydelse om det är en yrkesfotograf, en journalist eller annan.
- Fotografering som med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är fullständigt harmlös kan vara försvarlig.
- Det bör kunna beaktas om fotograferingen utgör ett inslag i t.ex. vetenskapligt arbete eller låter sig försvaras av konstnärliga hänsyn.



Myndighets verksamhet

(Prop. 2012/13:69 s. 39-40)

- Bestämmelsen tar sikte på sådan fotografering som sker i myndigheters verksamhet, t.ex. vid brottsbekämpande verksamhet hos polisen, Tullverket och Kustbevakningen.



Rättsfall kränkande fotografering NJA 2018 s. 844 ”Webbkameran”

10. En enskild person som befinner sig inom en personlig sfär, t.ex. i en bostad, och som inte har samtyckt till det, ska inte behöva räkna med att bilder överförda genom ett videosamtal lagras av mottagaren. Om det ändå sker, utan att den enskilde upplyses om det, får därför en sådan inspelning anses ha skett i hemlighet.



Rättsfall kränkande fotografering NJA 2018 s. 844 ”Webbkameran”

11. När målsäganden och TO var uppkopplade via sina datorer och målsägandens dator var ansluten till hennes webbkamera startade TO inspelningsfunktionen på sin dator utan att uppmärksamma målsäganden på det. Hon var således omedveten om att han spelade in henne. TOs bildupptagning skedde alltså i hemlighet. Det faktum att den utrustning som användes innehöll flera funktioner, bl.a. bildupptagning, påverkar inte den bedömningen.



Rättsfall kränkande fotografering NJA 2018 s. 844 ”Webbkameran”

12. Det står klart att TOs syfte med inspelningen var att han skulle använda bilderna genom att hota med att sprida dessa och därigenom förmå målsäganden att göra som han ville. Någon annan slutsats kan inte dras än att TOs avsikt var att målsäganden skulle vara omedveten om att inspelningen skedde och att han också utgick från att hon inte räknade med att han skulle lagra bilder. TO hade alltså uppsåt till att inspelningen skedde i hemlighet.



Rättsfall kränkande fotografering

RH 2016:58

- Enligt hovrätten går det inte att utläsa något från förarbetena som ger stöd för en tolkning att undersökningsrum vid en vårdmottagning ska omfattas av bestämmelsen om kränkande fotografering. De i lagtexten och i förarbetena angivna utrymmena har en helt annan karaktär än ett undersökningsrum. Hovrätten har full förståelse för att smygfilmningarna av sjuksköterskorna och vårdnadshavarna samt andra medföljande upplevts som djupt integritetskränkande, bl.a. eftersom en läkarundersökning omfattas av sekretessbestämmelser och tystnadsplikt och i synnerhet då fotograferingarna skett i samband med framställande av barnpornografiskt material. Med den restriktiva hållning som lagstiftaren gett uttryck för gällande lagens tillämpningsområde skulle det dock vara en alltför långtgående tolkning att anse de nu aktuella platserna som ”annat liknande utrymme”

6 kap. 10 § andra stycket BrB

Sexuellt ofredande

- Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2022:1043).



Rättsfall sexuellt ofredande

NJA 2017 s. 393 ”Rulltrappan”

- 27. Sammanfattningsvis bör det vid tillämpning av bestämmelsen i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken inte vara en nödvändig förutsättning att den angripne har uppfattat handlandet för att han eller hon ska anses vara ofredad. Med hänsyn till att lagen uppställer ett krav på att gärningen ska innefatta ett ofredande fordras emellertid att gärningen på något sätt kan betecknas som ett intrång i den utsattes fredade sfär. I fall där gärningen inte uppfattas av den mot vilken den riktas måste detta som huvudregel förutsätta kroppslig beröring. Med sådan beröring finns det skäl att jämställa handlande, som sker i omedelbar närhet av den angripne och utgör ett tydligt intrång i den angripnes rätt att bestämma över sin kropp.



Rättsfall sexuellt ofredande

NJA 2017 s. 393 ”Rulltrappan”

29. Handlandet hade en tydlig sexuell inriktning och har typiskt sett varit ägnat att kränka FLs sexuella integritet. Det leder till frågan om handlandet också utgör ett ofredande i den mening som avses i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken, fastän FL inte uppfattade handlandet när det skedde och detta inte innefattade någon beröring av henne.

30. WBF har, för att fotografera, fört upp sin hand i omedelbar närhet av FLs underliv. Handlandet har utgjort ett tydligt intrång i hennes rätt att bestämma över sin kropp. Gärningen bör jämföras med ett handlande som innefattar beröring. WBF får därmed anses ha ofredat FL i den mening som avses i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken, fastän FL inte vid tillfället uppfattade vad hon utsattes för.



4 kap. 7 § BrB

Ofredande

- Den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (2017:1136)*.

Ofredande

(prop. 2016/17:222 s. 99-100)

- ”Exempel på sådana hänsynslösa ageranden kan vara att allvarligt skrämma eller störa någon genom t.ex. höga ljud eller pyroteknik, att filma någon på ett påträngande sätt eller att filma en naken person så att denne märker det.”
- ”Angrepp på den fysiska sfären är straffbara även om den angripne inte uppfattar angreppet på grund av exempelvis sömn eller medvetlöshet. För andra ageranden krävs att den utsatte uppfattar angreppet. Angreppet behöver dock inte uppfattas när det företas utan det kan ske vid en senare tidpunkt. För dessa fall krävs för straffansvar att gärningsmannens uppsåt täcker att den utsatte uppfattar angreppet.”



Sammanfattningsvis

- Fotografering/filmning i hemlighet på vissa platser: Kränkande fotografering
- Fotografering på andra platser/som inte görs i hemlighet: Ofredande
- Fotografering på andra platser/nära underlivet: Sexuellt ofredande
- Se även SOU 2021:43 s. 217-220



Dela fotografier och filmer till andra



4 kap. 6 c § BrB Olaga integritetsintrång

Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,
2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,
4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp

döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. Lag (2017:1136).



Intrång i privatliv

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

- Att spridningen ska utgöra ett intrång i privatlivet innebär att den ska ske mot den andres vilja, i strid med ett förtroende eller i vart fall utan dennes giltiga samtycke.
- Vad som utgör ett giltigt samtycke får avgöras utifrån allmänna straffrättsliga principer.
- Det ska vara fråga om privata uppgifter, dvs. uppgifter som hör till någon annans privata sfär.
 - Som utgångspunkt förutsätts att det är fråga om sanna och korrekta uppgifter som den enskilde har ett berättigat intresse att själv avgöra om – och i så fall till vem – de ska tillgängliggöras.
 - Att det som sprids är ändrat, omstuvat eller på annat sätt manipulerat utesluter emellertid inte att det innefattar en uppgift som det kan innebära ett intrång i privatlivet att sprida.
- Endast levande personer omfattas av straffskyddet. I vissa speciella fall kan emellertid spridning av en bild på eller uppgift om en avliden person anses utgöra ett intrång i en till den avlidne närståendes privatliv.



Bild eller annan uppgift

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv.
 - Ex. bilder på sexuella handlingar t.ex. s.k. hämndporr, blottade könsorgan eller andra bilder av tydlig sexuell natur; känsliga uppgifter hänförliga till någons sexualitet eller sexualliv, t.ex. detaljerade uppgifter om någons sexuella preferenser eller sexuella kontakter.
2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd.
 - Ex. uppgifter om att någon lider av en sjukdom eller uppgifter om någons medicinering; uppgifter om att någon har genomgått en abort eller en könskorrigering.
3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid.
 - Angrepp mot annans person tar sikte på den kroppliga integriteten.
 - Angrepp mot annans frihet tar sikte på den enskildes rörelse- och handlingsfrihet.
 - Angrepp mot annans frid tar främst sikte på den enskildes rätt att få vara i fred och hålla sitt privatliv okänt för andra.
 - Sexualbrotten kan innefatta angrepp såväl mot annans person som mot annans frihet eller frid.
 - Ex. bilder på någon som utsätts för t.ex. ett sexualbrott eller våldsbrott; sekretessbelagda uppgifter om målsägandens identitet i ett sexualbrottmål; uppgifter från en förundersökning, exempelvis rättsintyg eller förhørsutskrifter från ett målsägandeförhör.



Bild eller annan uppgift

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation.
 - Ex. bilder på någon som genomför ett självmordsförsök eller som utsätter sig själv för allvarliga självskadebeteenden; utlämnande bilder på någon som befinner sig i ett trauma eller på någon som varit med om en allvarlig olycka; detaljerade bilder på en person som blir föremål för ett tvångsomhändertagande.
 - Gemensamt att de tar sikte på situationer där den utsattes trygghet eller fysiska eller psykiska välbefinnande är allvarligt rubbade och som bör vara fredade från obehörig insyn.
5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp.
 - Punkten tar sikte på explicita eller detaljerade bilder som – helt eller delvis – exponerar människokroppen utan kläder.
 - Ex. bilder på någon som duschar, byter om eller besöker toaletten.



Spridning

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

- För att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs att bilderna eller uppgifterna sprids. Med spridning avses att uppgifterna görs tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Det krävs däremot inte att dessa faktiskt tagit del av uppgifterna.
- Bestämmelsen är teknikneutral. Det innebär att spridning kan ske såväl genom internet eller annan elektronisk kommunikation som genom papperskopior eller muntligen.
- Se hets mot folkgrupp, 16 kap. 8 § BrB.



Ägnad att medföra allvarlig skada för den som uppgiften rör

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

”den som uppgiften rör”

- I första hand avses den som uppgiften verkligen avser, t.ex. den som avbildas på ett fotografi eller avses i ett skriftligt dokument.
- I speciella undantagsfall kan det bli fråga om ett intrång i någons privatliv, trots att den uppgift som sprids avser en annan person.
- Uppgifter om barn kan i vissa speciella fall anses röra föräldrarnas privatliv, när det är fråga om mycket integritetskänsliga och utlämnande uppgifter. Om någon sprider t.ex. bilder på ett avlidet barn, kan uppgiften anses röra föräldrarna på ett sådant sätt att det utgör ett straffbart intrång i föräldrarnas privatliv.



Ägnad att medföra allvarlig skada

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

- Med skada avses skada på privatlivet och den personliga integriteten.
- Ansvaret är begränsat till situationer där spridningen kan leda till psykiskt lidande eller andra allvarliga negativa konsekvenser för den enskilde.
- Det förutsätts inte för straffansvar att någon allvarlig skada uppkommit i det enskilda fallet, utan spridningen ska typiskt sett kunna medföra sådan skada.
- Vid bedömningen särskilt beakta
 - vilken typ av uppgifter det är fråga om och hur och i vilken omfattning de blivit spridda.
 - i vilket socialt sammanhang som den utsatte befinner sig
 - vilken spridning som uppgifterna fått bland andra människor som ingår i detta sammanhang.
 - att uppgifter sprids till personer i den utsattes närhet, skolklass eller vänskapskrets kan öka känslan av intrång i privatlivet
- Vid vidare spridning av uppgifter får varje spridning bedömas för sig.
- Spridning av en känslig uppgift kan vara straffbar även om den person som uppgiften avser själv tidigare har delat med sig av uppgiften.

Försvarligt?

(prop. 2016/17:222 s. 94-97)

- En helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Det intresse som ligger bakom spridningen av uppgifterna ska vägas mot det intrång i privatlivet som gärningen innebär.
- Ex. om spridningen sker som ett led i en nyhetsförmedling; spridning av uppgifter som skett i syfte att avslöja övergrepp mot enskilda eller andra oegentligheter; om spridningen utgör en del av ett vetenskapligt arbete eller kan försvaras av ett konstnärligt syfte.
- Myndigheter ha en skyldighet att lämna ut integritetskänsliga uppgifter. När uppgifter sprids i ett sådant sammanhang bör spridningen anses försvarlig så länge den inte går utöver myndighetens skyldigheter.



Rättsfall olaga integritetsintrång

NJA 2020 s. 917 "Bilderna som låg kvar"

- Olaga integritetsintrång och förtal är inte perdurerande brott.
- Underlåtenhet att ta bort integritetskränkande bilder på internet omfattas inte av straffansvar för olaga integritetsintrång.
 - Att underlåta att ta bort bilder eller uppgifter innefattar inte en spridning i den mening som avses med rekvisitet.



Rättsfall olaga integritetsintrång NJA 2020 s. 273 ”Instagrambilden”

- 15. Flera av de exempel som ges i förarbetena ger intryck av att ett betydelsefullt moment vid bedömningen är om den enskilde har befunnit sig i en livshotande eller annars mycket allvarlig situation när bilden togs. Sådana aspekter är naturligtvis ofta relevanta för bedömningen. Det finns samtidigt skäl att betona bestämmelsens syfte att freda den utsattes integritet. Det är följaktligen utsattheten från integritetssynpunkt som ska bedömas.



Rättsfall olaga integritetsintrång NJA 2020 s. 273 ”Instagrambilden”

- 18. Vid bedömningen av om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada ska särskild betydelse fästas vid vilket slags bild eller uppgift det är fråga om och hur och i vilken omfattning den har blivit spridd (se a. prop. s. 96). Det bör emellertid framhållas att det inte är avgörande hur många som faktiskt har kommit att ta del av bilden eller uppgiften. Detta eftersom bedömningen i denna del ska ta sikte på vad gärningsmannens spridning typiskt sett kan leda till. Det kan därför vara tillräckligt för straffansvar att gärningsmannen gör bilden eller uppgiften tillgänglig för ett mer begränsat antal personer under förutsättning att detta typiskt sett ändå kan medföra allvarlig skada. Så kan vara fallet på grund av bildens eller uppgiftens karaktär eller risken för en vidare spridning till en större krets.



Rättsfall olaga integritetsintrång

NJA 2020 s. 273 ”Instagrambilden”

- 23. Bilden visar SSS, som var 17 år vid tillfället, i en mycket privat situation där han hänger över en toalettstol efter att ha kräkts. Han är påtagligt berusad och enligt vad som har framkommit om hans tillstånd under kvällen måste hans välbefinnande anses ha varit allvarligt rubbat, vilket också är det intryck som bilden förmedlar. Bilden får därmed anses föreställa SSS i en mycket utsatt situation.



Rättsfall olaga integritetsintrång

NJA 2020 s. 273 ”Instagrambilden”

- 24. Det är fråga om en bild av ett så integritetskänsligt slag att SSS har haft ett starkt och berättigat intresse av att människor i hans omgivning inte får del av den. Den kränkning av den personliga integriteten som spridningen av bilden innebär har förstärkts av den nedsättande kommentar som har skrivits på bilden och av att SSS har identifierats vid namn genom den på bilden angivna länken till hans Instagramkonto.
- 25. Bilden har gjorts tillgänglig på ett Instagramkonto som har haft många följare. Av dessa har flera ingått i kretsen av SSSs vänner och bekanta. Även om det inte är bevisat att bilden har funnits på Instagram längre tid än vad PP har medgett, dvs. 3–4 timmar, så innebär också ett sådant förhållandevis kortvarigt tillgängliggörande att bilden kan komma att bli kvar på internet under mycket lång tid eller spridas vidare på annat sätt.
- 26. Sammantaget är omständigheterna sådana att spridningen får anses ha varit ägnad att medföra allvarlig skada för SSS.



Skiljaktig mening

NJA 2020 s. 273 ”Instagrambilden”

- 24. Enbart det förhållandet att den person som avbildas mår dåligt på grund av berusning innebär mot den bakgrunden inte att personen befinner sig i en mycket utsatt situation. Det bör krävas något ytterligare moment som gör att situationen skiljer sig från vad som – i större eller mindre utsträckning – förekommer, t.ex. i samband med fester eller vid alkoholförtäring i andra sammanhang.
- 25. Att den aktuella bilden visar målsäganden hängande över en toalettstol är ett sådant tillkommande moment. Det är emellertid inte tillräckligt för att bilden ska anses visa målsäganden i en sådan mycket utsatt situation som bör krävas för att spridningen av den ska vara straffbar. Den kommentar som skrivits på bilden innebär inte heller att det blir fallet.
- 26. I linje med den bedömningen kan spridningen inte heller anses ha varit ägnad att skada SSS i en sådan grad att det kan betecknas som allvarligt.



När kan förtal bli tillämpligt?

- Spridningsrekvisitet i bestämmelsen om olaga integritetsintrång inte uppfyllt
- Uppgifter som inte innebär ett intrång i privatlivet



5 kap. 1 § BrB Förtal

Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar.



Rättsfall förtal

- NJA 1992 s. 594:
 - ”Den videofilm som F.J. visat för andra personer lämnar uppgifter om att J.M. haft samlag med honom och om hur samlaget genomfördes. Dessa uppgifter kan inte i och för sig anses nedsättande för henne. Den som ser filmen får emellertid lätt det felaktiga intrycket att J.M. kände till att samlaget filmades. Slutsatsen ligger då också nära till hands att hon inte hade något emot att filmen visades för andra. Den bild av J.M. som filmen sålunda förmedlar måste anses nedsättande för henne [...]. De uppgifter som genom visningen av filmen lämnats om J.M. har alltså varit ägnade att utsätta henne för andras missaktning.”
- NJA 1994 s. 637



6 kap. 10 § andra stycket BrB

Sexuellt ofredande

- Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2022:1043).
- Att skicka bilder på könsorgan eller pornografiska bilder omfattas av bestämmelsen om sexuellt ofredande (se praxisgenomgång i SOU 2021:43 s. 200)
- Betydelsen av samtycke?



4 kap. 7 § BrB

Ofredande

- Den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (2017:1136)*.
- Att skicka bilder kan i vissa fall omfattas av ofredande. Se NJA 2022 s. 667.



Rättsfall ofredande

NJA 2022 s. 667 ”Det obehagliga mejlet”

- 11. Såvitt går att utläsa av förarbetena har lagstiftaren inte avsett att generellt utvidga paragrafens tillämpningsområde. För att ett agerande ska bedömas som hänsynslöst bör det därför fortfarande krävas att det på ett påtagligt sätt avviker från vad som är socialt godtaget.
- 14. Ett självmordshot, uttalat till en närstående, kan uppenbarligen ofta vara ägnat att störa mottagarens frid. I vad mån ett sådant hot också är hänsynslöst, och därmed kan medföra ansvar för ofredande, får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Att en person uttalar att han eller hon avser att ta sitt liv kan dock i sig inte anses som hänsynslöst. Men bedömningen kan bli annorlunda om uttalandet har fällts av ren illvilja eller om det annars har utformats på ett sätt som har varit avsett att vara särskilt skrämmande och obehagligt för mottagaren.



Rättsfall ofredande

NJA 2022 s. 667 ”Det obehagliga mejlet”

- 15. AP och SS hade fram till år 2016 en relation och de har två söner gemensamt. Av utredningen har också framgått att de under den i målet aktuella tidsperioden tvistade om vårdnad och umgänge om sönerna, att AP sedan slutet av februari 2020 inte hade träffat sönerna och att han hade tagit mycket illa vid sig av detta.
- 16. Det mejl som AP skickade till SS den 8 mars 2020 hade rubriken ”well du fick som du ville”. Mejlet innehåller i övrigt endast en bild av AP. På bilden har han en snara om halsen och snaran är fäst i en takbjälke. Mejlet kan, satt i sitt sammanhang, inte tolkas på annat sätt än att AP hotade med att ta sitt liv och att hans självmord skulle vara SSs fel.
- 17. Särskilt mot bakgrund av att AP och SS hade barn tillsammans är det uppenbart att mejlet var ägnat att kränka SSs frid på ett kännbart sätt.



Rättsfall ofredande

NJA 2022 s. 667 ”Det obehagliga mejlet”

- 18. Frågan är då om APs agerande var hänsynslöst. Ett självmordshot kan, som redan har konstaterats (se p. 14), i sig inte anses hänsynslöst men bedömningen kan bli annorlunda om hotet har framställts av ren illvilja eller annars har utformats på ett sätt som varit avsett att vara särskilt skrämmande och obehagligt.
- 19. Det finns anledning att godta APs uppgift att han vid tillfället hade tankar på att ta sitt liv. Att han i den upprörda situationen valde att förmedla detta till SS kan i sig inte anses hänsynslöst.
- 20. AP gav emellertid medvetet, genom den bifogade bilden, meddelandet en särskilt skrämmande och brutal utformning. Det är också tydligt att han genom mejlets rubriksättning ville ge SS uppfattningen att hon bar skulden för det tilltänkta självmordet. Vid en sammantagen bedömning måste hans agerande betecknas som hänsynslöst.



Skiljaktig mening

NJA 2022 s. 667 ”Det obehagliga mejlet”

- 20. Det råder ingen tvekan om att meddelandet genom rubriksättningen och bilden måste ha framstått som skrämmande och obehagligt för SS. Meddelandet ger också uttryck för obetänksamhet och viss hänsynslöshet från APs sida. Med hänsyn till det tillstånd som han befann sig i och omständigheterna i övrigt kan det dock inte tolkas som ett uttryck för illvilja eller en medveten önskan om att orsaka SS obehag. Meddelandet måste i stället uppfattas på det sätt som AP själv beskriver, som ett rop på hjälp.
- 21. Med hänsyn till den återhållsamhet som enligt min mening bör prägla tillämpningen i situationer av det aktuella slaget ska hans handlande inte betecknas som hänsynslöst och omfattas därför inte av straffansvar för ofredande.



Sammanfattning

- Bilder som sprids och som innebär ett intrång i privatlivet: olaga integritetsintrång
- Bilder som lämnats till annan och som innehåller en uppgift som är ägnad att utsätta personen för andras missaktning: förtal
- Bilder som skickats till en person och som är ägnade att kränka dennes sexuella integritet: sexuellt ofredande
- Bilder som skickats till person och som är hänsynslösa och ägnade att kränka dennes frid: ofredande



Sexuella kränkningar via webbkamera



Rättsfall avseende distansövergrepp

- NJA 2015 s. 501
 - Att förmå ett barn att smeka sina bröst och onanera framför den tilltalade i videosamtal omfattas av rekvisitet ”genomför en sexuell handling”.
- NJA 2018 s. 1103
 - Att förmå ett barn att utföra en sexuell handling på sig själv, filma detta och sedan överföra filmen till den tilltalade omfattas inte av rekvisitet ”genomför en sexuell handling”.
- NJA 2021 s. 827 I och II
 - Sexuella handlingar som ett barn förmås att utföra på sig själv ansågs jämförliga med våldtäkt.



6 kap. 1 § första stycket BrB Våldtäkt

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett vaginalt, analt eller oralt samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst tre år och högst sex år. Detsamma gäller den som förmår en person som inte deltar frivilligt att företa eller tåla en sådan handling. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses delta frivilligt om

1. deltagandet är en följd av misshandel, annat våld eller hot om brottslig gärning, hot om att åtala eller ange någon annan för brott eller hot om att lämna ett menligt meddelande om någon annan,
2. gärningsmannen otillbörligt utnyttjar att personen på grund av medvetslöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation, eller
3. gärningsmannen förmår personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen. (Lag 2022:1043).



Våldtäkt

(prop. 2021/22:231 s. 84-85)

- Fall då gärningsmannen inte fysiskt har genomfört handlingen och inte heller deltagit på distans, t.ex. genom video- eller ljudöverföring, under den del av händelseförloppet som innehåller det agerande som kan kvalificera handlingen som sexuell.
- Ett krav på kausalitet mellan gärningsmannens handlande och att offret företar eller tål den sexuella handlingen – aktivt handlande. Subtila påtryckningar kan vara tillräckligt
- Den påtryckning som gärningsmannen utsätter offret för behöver inte vara omedelbart överhängande för offret.
- För brottets fullbordan krävs inte att det skett någon dokumentation eller någon återkoppling till gärningsmannen om att den sexuella handlingen ägt rum.



Tack!

linnea.wegerstad@jur.lu.se



LUNDS
UNIVERSITET